

Paragraaf C Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De openbare ruimte is één van de pijlers van onze samenleving met een groot maatschappelijk rendement. Deze openbare ruimte bestaat uit kapitaalgoederen die zich laten onderscheiden in wegen, openbare verlichting, civiele kunstwerken, riolering, water en groen. Een goed functionerende openbare ruimte draagt bij aan actuele thema's zoals sociale samenhang, veiligheid, gezondheid, mobiliteit en bereikbaarheid, leefbaarheid en vastgoedwaarde. Hiervoor is het van groot belang dat de openbare ruimte goed wordt beheerd. De gemeente Waalre beheert ongeveer 195 hectare openbare ruimte, dat is in onderverdeeld in diverse arealen zoals onderstaand weergegeven. Daarnaast beheert de gemeente Waalre nog 414 hectare bos- en natuurterrein en een aantal gebouwen.

Araal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
a. Wegen	Asfalt	446.241	m2
	Elementen	648.126	m2
	Halfverharding/Zandwegen	19.619	m2
	Beton	1.818	m2
b. Openbare Verlichting	Masten	4602	stuks
	Armaturen	4726	stuks
	Lampen	4726	stuks
c. Civiele kunstwerken	Bruggen (hout, staal, beton), duikerbruggen	19	stuks
	Duikers	519	stuks
d. Riolering	Vrijverval riolering	114.203	m1
	Drukriool	22.081	m1
	Drainage	6.229	m1
	Gemalen (groot)	11	stuks
	Gemalen (klein)	94	stuks
	Bergbezinkbassin	2	stuks
e. Water	Watergangen (sloten)	27.398	m1
	Wadi	17.213	m2
f. groen	Bomen	13.975	stuks
	Beplanting	236.740	m2
	Gras	187.863	m2
	Bermen	374.663	m2
	Ecologische Verbindings Zones (EVZ)	1	stuks
	Bos- en natuurterreinen	415	ha

1. Wegen

Wegen

Met een areaal van 1,1 miljoen m2 wegoppervlak in Waalre en een nieuwwaarde van ca. 105 miljoen euro heeft het wegbeheer een zeer groot aandeel in de beheertaken. Een goed functionerend wegennet is essentieel voor een goede bereikbaarheid en beleving van de gemeente. Het instandhouden van een kwalitatief goed wegennet met verantwoord wegbeheer is daarom uiterst belangrijk. De gemeente Waalre is wettelijk verantwoordelijk voor het onderhoud van het openbare wegennet. Zo verplicht de Wegenwet de gemeente tot het uitvoeren van regelmatig en duurzaam onderhoud van de openbare wegen. Tevens is de gemeente, conform het Burgerlijk Wetboek, aansprakelijk bij schade van de burger, als de gemeente heeft verzuimd zorg te dragen voor het in een goede staat verkeren van de openbare weg.

Het beleidskader met betrekking tot onderhoud van verhardingen is vastgelegd in het wegenbeheerplan (2019-2028). Het uitgangspunt hierbij is kwaliteitsgestuurd onderhoud op basis van tweejaarlijkse wegininspecties. De laatste inspectie is eind 2023 uitgevoerd waarbij de gegevens in 2024 zijn opgeleverd. De algemene kwaliteit van de verhardingen is een verdeling van verschillende kwaliteiten in het totale areaal. Zo is er altijd een deel van de verhardingen aan onderhoud toe en zullen ander delen nog in goede staat zijn. De gemiddelde kwaliteit van de verhardingen wordt bepaald op basis van de zogenaamde 90% regel die is ontworpen door CROW. Hierbij wordt de gemiddelde kwaliteit van de verhardingen gelijkgesteld aan de minimale kwaliteit die door 90% van het areaal wordt gehaald. Wanneer 90% van het areaal kwaliteit B of hoger heeft dan wordt de kwaliteit voor alle verhardingen samen met de kwaliteit B beoordeeld.

Vanaf 2020 zijn er forse extra investeringen in de wegennet gedaan waarbij de focus in beginsel lag op onderhoud van asfaltverhardingen om kapitaalvernietiging te voorkomen. In de begrotingen 2022 en 2023 zijn extra middelen opgenomen om alle wegen minimaal op onderhoudsniveau B (basis) te krijgen. In de periode 2021-2024 is hiermee een flinke inhaalslag gemaakt in het verbeteren van de kwaliteit van het wegennet. Het algemene kwaliteitsniveau van de asfaltverhardingen in de gemeente Waalre is inmiddels B. De komende jaren wordt er een flinke noodzakelijke inhaalslag gemaakt om de elementenverharding ook op een gemiddeld kwaliteitsniveau B te verkrijgen.

De gemeente Waalre beheert het volgende wegenareaal:

Areaal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
a. Wegen	Asfalt	446.241	m2
	Elementen	648.126	m2
	Halfverharding/Zandwegen	19.619	m2
	Beton	1.818	m2

Civiele Kunstwerken

In 2020 zijn de bruggen in Waalre geïnteriseerd en geïnspecteerd. Van elke brug is een paspoort met een toestandinspectie opgesteld dat is vertaald in een Meerjaren onderhoudsprogramma (MJOP) voor het complete areaal. Om het benodigd onderhoud uit te kunnen voeren is er een voorziening gevormd. Het MJOP wordt eens per twee jaar geactualiseerd.

De duikers (verbindingsbuizen tussen waterlopen) worden met het maaien van de waterlopen geïnspecteerd. Indien nodig wordt er curatief onderhoud uitgevoerd op basis van deze inspectie.

De gemeente Waalre beheert het volgende areaal civiele kunstwerken:

Areaal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
c. Civiele kunstwerken	Bruggen (hout, staal, beton), duikerbruggen	19	stuks
	Duikers	519	stuks

Beschikbaar budget

Voor het reguliere onderhoud is het budget dat in de begroting 2025 evenals in de begroting 2024 een bedrag van € 800.000 opgenomen.

Er is jaarlijks een investeringskrediet van € 1.500.000 beschikbaar op basis van het WBP en in 2025 en 2026 is er nog een verhoging van het beschikbare investeringskrediet van € 750.000 per jaar beschikbaar o.b.v. de wensenlijst / kaderbrief 2023. De kapitaallasten van deze kredieten zijn in de begroting opgenomen. Voor 2024 t/m 2028 zijn er met het oog op de huidige financiële situatie ombuigingen gerealiseerd ter hoogte van € 150.000 in 2024 t/m 2026 en € 300.000 in 2027 en 2028.

2. Stedelijk Water & Riolering

Programma Water Riolering en Klimaat

Een goed rioolstelsel is nodig voor de bescherming van volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van wateroverlast. Het rioolstelsel verwijdert het afvalwater en het overtollige hemelwater uit de woonomgeving zodat niet te vaak en niet te lang wateroverlast voorkomt. De aanleg en het instandhouden van het rioolstelsel is een gemeentelijke taak, die voortkomt uit de Omgevingswet. In het Programma Water Riolering en Klimaat 2023-2027 (PWRK voorheen GRP) is vastgelegd hoe de gemeente de zorgplichten invult. Riolering maakt deel uit van de openbare ruimte met alle dynamiek die daarin aanwezig is. Het PWRK is hét middel om de gemeentelijke watertaken doelmatig vast te leggen. Riolering maakt ook deel uit van het watersysteem dat zich uitstrekt tot buiten de gemeentegrenzen. Het functioneren van de riolering beïnvloedt de kwaliteit van het watersysteem.

De wijze waarop we de rioleringszorg uitvoeren is mede van invloed op het beheer van de openbare ruimte. Door die verschillende relaties is er ook een aantal partijen dat mede richting geven aan het functioneren van de riolering in de gemeente. Intern is er afstemming met de andere disciplines van de openbare ruimte zoals wegen, verkeer, groen en openbare verlichting. Dit resulteert in integrale uitvoeringsplannen voor de openbare ruimte (IBOR en integrale meerjaren projectenplanning).

Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen 'riolering' is het volgende kaderstellend:

- Europese Kader Richtlijn Water (KRW)
- De Omgevingswet
- Waterwet

Alle gemeentelijke zorgplichten die hieruit voortkomen zijn verwoord in het programma Water, Riolering en Klimaat 2023-2027 dat eind 2022 is vastgesteld door de gemeenteraad.

Onderdeel van dit programma is een kostendekkingsplan met betrekking tot de investeringen en exploitatielasten van het riool- en watersysteem. Daarin is berekend welke investeringen nodig zijn om het riool over een periode van 60 jaar in stand te houden. In de exploitatielasten is voorzien in toenemende beheermaatregelen door overmatige aanwezigheid van boomwortels in de oude rioleringen. Door klimaatverandering met als gevolg klimaatadaptief inrichten van de openbare ruimte, krijgen wadi's en sloten steeds vaker een belangrijke functie in het watersysteem. Extra ingrepen voor het schoon en functioneel houden van deze voorzieningen om een goede waterafvoer en infiltratie te garanderen vraagt extra beheerkosten. Dit alles maakt onderdeel uit van het kostendekkingsplan.

Afvalwater

Afgelopen jaren is een inhaalslag gemaakt met riolinspecties om een beeld te krijgen van de kwaliteit en eventuele gebreken van alle riolen. Nagenoeg het gehele stelsel is in beeld gebracht. Aan de hand van deze inspecties wordt een maatregelplan opgesteld, waarin los van de overige beheerdisciplines, reparaties uitgevoerd moeten worden om het functioneren van het riool te borgen.

Voor informatie over de inkomsten door de rioolheffing en de uitgaven aan het riool, zie paragraaf A Lokale heffingen.

De gemeente Waalre beheert het volgende areaal aan riolen:

Areaal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
d. Riolering	Vrijerval riolering	114.203	m1
	Drukriool	22.081	m1
	Drainage	6.229	m1
	Gemalen (groot)	11	stuks
	Gemalen (klein)	94	stuks
	Bergbezinkbassin	2	stuks

Hemelwater

Het onderdeel hemelwater bestaat uit de vier onderdelen: sloten, wadi's, regenwaterriolering en infiltratievoorzieningen:

Sloten

De gemeente onderhoudt ruim 27 kilometer sloot. Dit onderhoud bestaat uit één keer per jaar maaien. Vanwege de efficiency is dit onderhoud in hetzelfde bestek ondergebracht als het maaien van de bermen. In deze sloten liggen 519 duikers ten behoeve van de waterafvoer. De kosten voor het onderhoud worden betaald uit de rioolheffing. Verder zijn er sloten die in onderhoud zijn bij het Waterschap De Dommel (ca. 5. km). Dit zijn met name de grotere sloten of sloten waar een riooloverstort op uit komt.

Wadi's

Het onderscheid tussen sloten en wadi's is, dat de sloten het water afvoeren naar een ander oppervlaktewater, en dat wadi's vooral bedoeld zijn voor bergen en ter plekke infiltreren van hemelwater. Het aantal wadi's is de laatste jaren sterk gestegen. Afhankelijk van de ligging wordt een wadi 1 tot 6 keer per jaar gemaaid. De kosten voor het onderhoud wordt betaald uit de rioolheffing.

Regenwaterriolering

Om het hemelwater gescheiden in te zamelen legt de gemeente of ontwikkelaar steeds meer regenwaterriolering aan bij nieuwbouw. Bij het vervangen van riool wordt waar mogelijk een regenwaterriool met infiltratievoorziening aangelegd. In 2024 bedraagt de lengte aan infiltratieriool / regenwaterriool 16,4 kilometer.

Infiltratievoorzieningen

Binnen de gemeente wordt via een gescheiden rioolstelsel hemelwater getransporteerd en geïnfiltreerd. Om de infiltratiecapaciteit te behouden dient er door middel van inspecties gemonitord te worden of de voorzieningen voldoende functioneren. De komende jaren blijven we investeren in het toepassen van infiltratievoorzieningen t.b.v. de klimaatveranderingen.

Bovenstaande vier onderdelen maken onderdeel uit van het regenwater afvoer- en bergingsysteem van de gemeente Waalre.

Om te anticiperen op langdurige neerslagsituaties⁰ zoals herfst 2023 en winter 2024, verbeteren we de waterberging en afvoer van de bovenstaande voorzieningen.

De gemeente Waalre beheert het volgende areaal aan watergangen en stedelijk water:

Areaal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
e. Water	Watergangen (sloten)	27.398	m1
	Wadi	17.213	m2

Grondwater

In 2021 is er in de gemeente een grondwatermeetnet aangelegd. Dit meetnet heeft als doel om continue meetreeksen van de grondwaterstand te verzorgen. Deze meetreeksen geven inzicht in de effecten van neerslag op de infiltratie van de bodem, daarnaast kan ook het effect van de grondwaterstand op de omgeving worden onderzocht.

In de natte gebieden ligt ruim 6,2 kilometer aan drainageleidingen om de grondwaterstand op peil te houden. Deze drainage wordt gedeeltelijk bemalen en met telecommunicatie aangestuurd. Waar mogelijk zorgt de zwaartekracht voor de afvoer. In de hogere delen aan de rand van het stedelijk gebied met aansluitend hogere bospercelen leggen we drainage aan. Deze voert onder zwaartekracht en regelbaar af via het bestaande regenwaterstelsel.

Projecten

De rioolvervangingsprojecten maken onderdeel uit van de infrastructurele projecten. Voor de periode 2025 - 2027 worden enkele grote projecten uitgevoerd:

- Traverse-noord en deel Onze Lieve Vrouwedijk
- Gestelsestraat-Zuid

Daarnaast zijn er specifieke wateroverlastlocaties waarvoor in 2025 voorbereiding plaatsvindt om verbetermaatregelen te treffen aan afvoer van grondwater en regenwater via de sloten en beken.

3. Openbaar Groen

Openbaar Groen

Groenbeleid

Het beleid voor het openbaar groen is vastgelegd in het Beleid- en beheerplan Groen en Bomen (2020). Het groen binnen de bebouwde kom draagt substantieel bij aan de uitstraling en kwaliteit van de leefomgeving en de kwaliteit moet passen bij de ambitie "een weelderige groene ruimte als excellente woonomgeving". Het groenbeleid is aan de hand van de volgende thema's nader uitgewerkt:

Mooi groen Waalre: De gemeente is zuinig op het bestaande groenareaal en wil de inrichting en kwaliteit hiervan verbeteren en zoekt naar mogelijkheden voor meer groen bij nieuwe ontwikkelingen.

Er wordt naar mogelijkheden gezocht om de buitenruimte verder te vergroenen, ruimte gecreëerd voor klimaatadaptatie zoals bijvoorbeeld voor waterberging, beheerbewust ontworpen en de kwaliteit van de entrees wordt verhoogd zodat beide kernen de gewenste uitstraling krijgen.

Doen in het groen: De gemeente behoudt een goede balans tussen gebruiksgroen en groen met natuurwaarde.

Bij (her)inrichting worden voorzieningen getroffen om ontmoeting te stimuleren en natuurlijk spelen wordt gestimuleerd.

Groen in een veranderend klimaat: De gemeente speelt met klimaatadaptieve maatregelen op voorhand in op (te verwachten) gevolgen van klimaatveranderingen. We streven naar minder verhard oppervlak, groen dat klimaatadaptief is ontworpen, passen klimaatbestendige beplanting toe. In samenwerking met water en riolering stimuleren we inwoners om hun tuin te vergroenen en hemelwater af te koppelen.

Divers en natuurlijk groen: De gemeente zoekt binnen de kernen naar ruimte voor natuurwaarden, ziet hier voornamelijk kansen aan de randen van de kernen en in de grotere gebruiksgroenvoorzieningen. Daar waar mogelijk maken we natuurlijke overgangen naar het buitengebied of trekken dat de wijk in, daar waar mogelijk wordt het maaibeheer aangepast en gazons en bermen omgevormd naar kruidenrijk gras om de biodiversiteit te vergroten.

Groenbeheer

Groenbeheer gaat over het heel, netjes en veilig houden van het groen in de openbare ruimte, ofwel het in stand houden van de kwaliteit van het groen binnen de bebouwde kom.

Omdat er veel waarde wordt gehecht aan het groen is het beheer gericht op een verzorgde uitstraling en goede (technische) kwaliteit. De dorpsgroenstructuur, de wijkgroenstructuur en bijzondere gebieden zoals centra en begraafplaatsen worden op een hoger niveau (A) beheerd dan de verblijfsgebieden (B). Het beheer wordt integraal uitgevoerd voor meer samenhang tussen de verschillende disciplines (groen, water, wegen) waardoor het beheer zo efficiënt mogelijk kan worden uitgevoerd.

Boombeleid

Het bomenbestand wordt duurzaam in stand gehouden. Randvoorwaarde van een duurzaam bomenbestand is een hoge vitaliteit en lange levensduur. Daarom wordt niet gestreefd naar een zo groot mogelijk aantal bomen, maar naar een zo gezond mogelijk bomenbestand met veel bladmassa.

Bij nieuwe aanplant worden klimaatbestendige soorten toegepast, binnen een boomstructuur worden meerdere soorten toegepast om de kwetsbaarheid te beperken en de biodiversiteit te vergroten, we streven naar minder overlast door voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte voor bomen.

Boombeheer

Het bomenbestand wordt beheerd aan de hand van een efficiënt beheersysteem. Er

wordt planmatig beheerd, om ervoor te zorgen dat het bomenbestand zich optimaal kan ontwikkelen en waarmee problemen worden voorkomen of snel opgelost. Iedere 4 jaar wordt een boomveiligheidscontrole uitgevoerd om de vitaliteit en de onderhoudstoestand te controleren. Aan de hand van de resultaten wordt het beheer indien nodig aangepast of extra (onderhoud)maatregelen uitgevoerd.

Betrokkenheid inwoners

Bewonersinitiatieven, zowel aanleg als onderhoud van groen, worden onder voorwaarden actief opgepakt en ondersteund.

De gemeente Waalre beheert het volgende groenareaal:

Areaal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
f. groen	Bomen	13.975	stuks
	Beplanting	236.740	m2
	Gras	187.863	m2
	Bermen	374.663	m2
	Ecologische Verbindings Zones (EVZ)	1	stuks
	Bos- en natuurterreinen	415	ha

In de Begroting 2025 -2028 is investeringsruimte voor zowel groenvervanging als voor structureel beheer en onderhoud opgenomen.

Voor het onderhoud is onderstaand budget in de begroting opgenomen:

	2024	2025	2026	2027	2028
Regulier beheer en onderhoud	1.031.000	1.077.000	1.077.000	1.077.000	1.077.000
Investering 2023 t/m 2025; 600.000 (lasten vanaf 2025)		40.000	40.000	40.000	40.000
Investering 2025 t/m 2028; 600.000 (lasten vanaf 2028)					40.000
Totaal	1.031.000	1.117.000	1.117.000	1.117.000	1.157.000

4. Openbare verlichting

Openbare Verlichting

De Openbare Verlichting (OVL) bestaat uit ruim 4600 lichtmasten. Om ervoor te zorgen dat de verlichting goed blijft functioneren, moet er regelmatig onderhoud worden uitgevoerd en materialen worden vervangen. In de begroting is budget beschikbaar voor het verhelpen van storingen, schades en preventief onderhoud zoals lampvervanging en schilderwerk. Daarnaast is er budget voor het vervangen van materiaal dat het einde van haar levensduur heeft bereikt. Voor lichtmasten is dat standaard na 40 jaar en voor armaturen is dat 20 jaar.

Gemeente Waalre heeft inmiddels ruim 47% van haar OVL-areaal verduurzaamd door armaturen met conventionele lichtbronnen te vervangen door LED armaturen. Deze operatie gaat de komende jaren door waarbij het uitgangspunt is dat we zoveel mogelijk werk met werk willen maken. Hierom combineren we de verduurzaming voornamelijk met grote infrastructurele projecten en de integrale wijkaanpak. Hiermee wordt een verdere besparing op de energie- en exploitatielasten gerealiseerd en wordt er tevens een verbetering van de sociale veiligheid tot stand gebracht.

De gemeente Waalre beheert het volgende OVL areaal:

Areaal			
Objecten openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2025	Eenheid
b. Openbare Verlichting	Masten	4.602	stuks
	Armaturen	4726	stuks
	Lampen	4726	stuks

Beschikbare budget regulier onderhoud openbare verlichting: € 70.000

Beschikbare budget periodieke vervanging armaturen en lichtmasten: € 63.000

5. Gemeentelijke gebouwen

Gemeentelijke gebouwen

De gemeente Waalre heeft een aantal panden in eigendom. Om een goed beeld voor het (bouwkundig) meerjarenonderhoud te krijgen en houden worden deze panden elk jaar geïnspecteerd. De hoeveelheid panden varieert door de verkoop en aankoop van panden.

Het betreft de volgende panden:

- Huis van Waalre
- Gemeentewerf
- Sporthallen
- Wijkgebouw de Pracht
- Brandweerkazerne (+ stalling Waalre-dorp)
- Kleedgebouwen buitensportaccommodaties

Gedurende de jaren worden in het MJOP de verschillende duurzaamheidsmaatregelen uitgevoerd. Variërend van LED-verlichting en het isoleren van spouwmuren tot het aanbrengen van duurzame warmteopwekkingssystemen.

Bij de verschillende panden worden de werkzaamheden volgens de meerjarenplanning uitgevoerd. In de begroting 2025-2028 zijn de stortingen in de voorziening onderhoud gemeentegebouwen opgenomen. Deze voorziening voorziet in de uitgaven voor groot onderhoud van genoemde gebouwen voor de jaren 2025 - 2034. De jaarlijkse uitgaven voor onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie.

Meer specifiek staat op het meerjarenprogramma om de verwarmings- en warmwaterinstallatie bij sporthal Hoeveland te vervangen. Deze installatie zou conform de planning door een conventionele gasinstallatie worden vervangen. De ambitie in Waalre is om zoveel mogelijk panden aardgasloos te krijgen. Gezien de netcongestie is het niet mogelijk om sporthal Hoeveland gasloos te maken. De benodigde energieaansluiting is niet voorhanden en komt pas medio 2029-2030 beschikbaar. Voorsnog is besloten om een HR ketel te plaatsen voor de warmteopwekking.

